

Особливості організації освітнього процесу керівника гуртка
художньо-естетичного, науково-технічного напрямів
позашкільної освіти в дистанційному (онлайн) режимі
ДОПОВІДАЧ: Ніколаєнко Андрій Володимирович

Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію педагогів та учнів/вихованців на різних етапах навчання та самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

Під час організації дистанційного навчання в гуртках закладів позашкільної освіти виникають такі умови навчання, за яких утруднений безпосередній контакт керівника гуртка з гуртківцями, тому виконання начальних програм набуває іншої специфіки. Окрім того, існують особливості викладання та виконання практичних робіт гуртківцями, досягнення ними певних компетентностей в залежності від напрямів роботи гуртків (художньо-естетичного та науково-технічного).

Дистанційне навчання дає можливість керівнику гуртка спробувати свої сили в новому амплуа, «перезавантажити» власну систему поглядів на освітній процес, залишатись «конкурентоспроможним» педагогом.

Переваги дистанційного навчання:

- ☐ гнучкість (можливість викладення матеріалу з урахуванням здібностей дітей);
- ☐ інтерактивність (активне спілкування педагога з дітьми у незвичному форматі посилює мотивацію до навчання, поліпшує засвоєнню матеріалу);
- ☐ можливість одночасного використання великого обсягу навчального матеріалу будь-якою кількістю вихованців;
- ☐ відсутність психологічних бар'єрів (актуально для групової форми навчання – проведення колективних дискусій, чатів).

Керівник гуртка повинен володіти знаннями медіаграмотності, навичками роботи з відповідними технологіями, бути креативним, мати бажання продуктивно працювати з дітьми на відстані, вміти

розподіляти баланс часу та завдання, ефективно впроваджувати нові ідеї.

Для виконання навчальної програми будь-якого гуртка в закладі позашкільної освіти в дистанційному режимі, зокрема на час карантинного періоду, педагог повинен здійснювати пошук і розроблення власного інструментарію.

Для реалізації концепції дистанційного/онлайн та змішаного навчання в гуртку педагог має оптимально розвантажити дітей, зацікавити новим форматом вивчення матеріалу, дати можливість пофантазувати і творчо попрацювати, мотивувати до самоосвіти.

Дистанційне навчання включає сукупність заходів:

- засоби надання освітніх матеріалів для вихованців гуртка;
- засоби контролю за виконанням завдань;
- засоби інтерактивної співпраці керівника гуртка з вихованцями;
- можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією.

Дистанційне навчання у гуртку може здійснюватися за такими формами:

- чат-заняття (здійснюються з використанням чат-технологій, проводяться синхронно, тобто всі учасники мають одночасний доступ до чату);
- веб-заняття – дистанційне заняття, конференції, семінари, ділові ігри, практикуми, проведені за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей мережі Інтернет.

На початку організації дистанційних форм роботи краще обрати прості та доступні програмні продукти, ускладнюючи згодом процес викладання в залежності від специфіки роботи гуртка.

Найдоступнішими засоби зв'язку для проведення онлайн-занять на сьогодні є:

- ⇒ месенджери (чат, групу, спільноту можна організувати на платформі Facebook);
- ⇒ телеграм (створення групи для переписки та обміну файлами, голосові повідомлення);

- ⇒ інстаграм (бесіда для переписки (фото не зберігається, лише створення скріншотів), запис голосових повідомлень та включення педагога у прямий ефір (в режимі онлайн діти можуть задавати запитання));
- ⇒ вайбер (чат для переписки та обміну файлами, можливе підключення понад 20 осіб, але без відеозв'язку);
- ⇒ Skype (можливість підключити в бесіду зі зв'язком хорошої якості до 30 осіб);
- ⇒ You-Tube-канали (можливість через посилання надавати доступ до відео-занять або поширювати вже змонтовані освітні ролики згідно обраної теми).

Найпоширенішими платформи для впровадження освітнього процесу:

- Kahoot, Quizizz, Idroo, Miro – допоможуть педагогам швидко підібрати чи розробити власні завдання для своїх вихованців на самостійне опрацювання;
- zoom.us, hangouts.google.com;
- система ClassTime (безкоштовний сервіс, де педагог може використати 9 абсолютно різних і нестандартних типів запитань з можливістю надання доступу дітям);
- віртуальний клас ClassDojo (працює на ноутбуках, ПК, планшетах, смартфонах). Педагог, зареєструвавшись на платформі, додає вихованців та створює публікації, прикріплюючи фотографії, скріншоти, посилання на веб-ресурси (перевагою платформи є можливість ставити запитання, коментувати).

Сервіси, за допомогою яких можна організувати дистанційне навчання:

1. LMS (Learning management system – система керування навчанням) наприклад Moodle, який можна безкоштовно налаштувати на вебсервісі <https://www.gnomio.com/> або розгорнути на власному вебсервері.

2. Google Classroom (<https://classroom.google.com/>) – безкоштовний сервіс Google, за допомогою якого можна організувати дистанційне навчання з використанням сервісів Google (Диск, Форми, Документи, Таблиці, Презентації, Blogger, Youtube, Hangouts).

3. При розгорнутому Microsoft Office 365 можна використовувати його сервіс Microsoft Teams.

Для проведення практичних занять в гуртках художньо-естетичного напрямку рекомендуємо використовувати такі форми роботи:

- онлайн-перегляди навчально-пізнавальних і виховних відео, онлайнзанять в хореографічних, вокальних, театральних гуртках, відео уроки, постановки, концерти; музичні виконання за різними напрямами гурткової роботи на спеціально створених сторінках для вихованців у соціальних мережах;
- майстер-класи для гуртків образотворчого та декоративноприкладного напрямку; різноманітні активності, конкурси, челенджі; завдання у групах.

Для гуртківців науково-технічного напрямку рекомендуємо використовувати в роботі мультимедійні презентаційні меседжі, майстеркласи, перегляди пізнавальних фільмів, здійснення спільної проєктної та дослідницької діяльності; тестові теоретичні завдання, для випускників – екзаменаційні завдання; тренажери-симулятори (в гуртках авіамоделювання, автомоделювання, судномоделювання, картингу тощо) для формування практичних вмінь та навичок керування, побудову об'ємних моделей (креслень) у 3Д форматі, системи візуалізації, віртуальної реальності (VR) та доповненої реальності (AR) (візуалізація роботи з інструментами, обладнанням та матеріалами); розробляти інтерактивні бліц-турніри; здійснювати підбірку та демонстрацію фотографій моделей, відео їх запусків (літаки, судна, човни, тощо); розробляти паперові літаючі, плаваючі моделі з технічних видів спорту; засобами Інтернету здійснювати вивчення видів транспорту в гуртках початкового технічного моделювання (наземний транспорт в пазлах у програмі Jigsawplanet.com; готувати та демонструвати (рекомендувати) тематичні відеофільми; перегляди тематичних відео виставок; розробляти нові моделі, їх окремі деталі. Проводити тренування у заочній формі (вихованець випробовує моделі в індивідуальних умовах (вдома, на вулиці тощо) та надає відео. Брати участь у змаганнях в дистанційному форматі (запуск моделей в схожих умовах та фіксація результатів на відео).

Під час організації дистанційного навчання в гуртках художньо-естетичного та науково-технічного профілю доцільно використовувати перегляд безкоштовних віртуальних експозицій українських і зарубіжних музеїв, матеріали, художню та технічну літературу світових онлайн бібліотек, переглядати всесвітньо відомі театральні, балетні, оперні вистави тощо.

В межах програми профорієнтації актуально запрошувати фахівців (коуча, тренера, ментора, педагога, лідера думок) – успішних людей у різних сферах суспільства (бізнес, політика, медіа тощо), які в цікавій, невимушеній та доступній формі в онлайн-форматі проведуть зустрічі, презентують сферу, в якій реалізувалися, досягли успіху, тим самим мотивуючи вихованців до навчання в профільних гуртках. Така форма допоможе підлітку обрати саме ту професію, навички якої він опановує у закладі позашкільної освіти.

Важлива частина дистанційного навчання – налагодження діалогу між керівником гуртка та гуртківцями у ході як письмового, так і усного онлайн спілкування та при виконанні практичних завдань. При цьому необхідно, щоб існував якісний зворотний зв'язок, як додатковий стимул та мотивація до занять, створення ситуації успіху для кожної дитини. Для підтримки контакту з вихованцями та мотивації до продовження їх навчання в гуртку, комунікації з батьками педагог може організовувати та проводити онлайн конференції (вебінари, зустрічі), під час яких надавати поради щодо виконання практичних завдань, засвоєння теоретичного матеріалу, обговорювати теми та форми занять з дітьми та їх батьками.

Переважає більшість систем організації дистанційного навчання дають можливість не лише виставити певні бали, але й прокоментувати їх. Варто прагнути надавати індивідуальний зворотний зв'язок, навіть за наявності автоматичної перевірки, адже саме таким чином можна повідомити про необхідність повторно переглянути певні фрагменти навчального матеріалу чи вказати на помилковість певної навички. Доцільно працювати з хмарними сервісами, щоб можна було надавати зворотний зв'язок безпосередньо в учнівській роботі. Так, облікові записи Google та Microsoft надають можливість створювати текстові документи, електронні таблиці, презентації, зображення онлайн. Керівник

гуртка може долучитись до інформаційного продукту, створеного гуртківцем і прокоментувати окремі фрагменти, або запропонувати ідеї для покращення роботи загалом. Такий спосіб взаємодії простіший, аніж обмін фотографіями чи окремими файлами.

Підтвердженням реальної дистанційної роботи педагога-позашкільника в умовах навчання під час карантину є дописи, публікації, пости в соціальних мережах з результатами роботи дітей (малюнки, тести, власноруч виконані роботи з декоративно-прикладного мистецтва, відео, селфі тощо), а також публікації на освітніх платформах розробок відео занять, майстер-класів, сценаріїв тощо.

Основні форми онлайн-комунікації:

Відеоконференція — це конференція в режимі реального часу онлайн. Вона проводиться у визначений день і час. Відеоконференція — один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», обговорення й ухвалення рішень, дискусії, захист проєктів відбуваються в режимі реального часу та можуть супроводжуватись лекцією наочними матеріалами.

Форум — найпоширеніша форма спілкування у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений певній проблемі або темі. Модератор/ка форуму реалізує обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один; під час роботи малої групи учнів над проєктом створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкуватися під час дослідження щодо поставленого для групи завдання, потім — обговорити загальну проблему проєкту спільно, з залученням усіх учасників освітнього процесу (веб-конференція).

Чат — спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативної комунікації людей через інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіо-, відеочат. Найбільш поширений — текстовий чат. Голосовий чат дозволяє спілкуватися за допомогою голосу, що під час вивчення іноземної мови в дистанційній формі є важливим моментом. З освітньою метою у

разі необхідності можна організувати спілкування в чатах з носіями мови. Це реальна можливість мовної практики, яка проводиться в рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проєктної діяльності, обміну інформацією.

Блог — це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Автор розміщує на сайті свого мережевого щоденника (блогу) допис (твір, есе) і надає можливість іншим прочитати й прокоментувати розміщений матеріал, обговорити й оцінити якість публікації, зокрема й іноземною мовою, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок.

Електронна пошта — це стандартний сервіс інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (графічній, звуковій, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді, використовується для організації спілкування.

Анкетування — для поточного контролю в ході дистанційного навчання зручно використовувати різноманітні анкети. Анкета є достатньо гнучким інструментом, оскільки питання можна ставити безліччю різних способів. У дистанційному навчанні після засвоєння кожної теми можна використовувати анкети, в яких гуртківець може зробити самооцінку результатів навчання за такими показниками: зрозумів/зрозуміла, можу розв'язати самостійно; зрозумів/зрозуміла, можу розв'язати з підказкою; не зрозумів/не зрозуміла, не можу розв'язати.

Платформа Google Classroom (<https://classroom.google.com>) — це сервіс, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, дозволяє організувати онлайннавчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Керівник гуртка має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу. Основним елементом Google Classroom є групи. Функціонально групи нагадують структурою форуми, оскільки вони дозволяють користувачам легко відправляти повідомлення іншим користувачам. Завдяки сервісу для

спілкування Hangouts є можливість вести онлайн-бесіди в режимі реального часу з комп'ютера або мобільного пристрою, учасники/учасниці команди можуть показувати свої екрани, дивитись і працювати разом над усім. Така трансляція автоматично публікуватиметься на YouTube-каналі. Також платформа дозволяє за допомогою Google-форм збирати відповіді учнів і потім проводити автоматичне оцінювання результатів тестування.

Створення простору для організації дистанційного навчання. Простір для організації дистанційного навчання має забезпечувати такі функції: проведення онлайн-уроків; доступ до різноманітних електронних навчальних матеріалів; отримання робіт учнів (тести чи виконані практичні завдання в зошитах); оцінювання та зворотний зв'язок щодо виконаних робіт; можливість поставити питання та отримати відповідь поза межами онлайнуроку. Оптимальною видається організація віртуальних просторів як своєрідних точок входу до певного класу ("класних кімнат"), звідки посилання ведуть до індивідуальних кабінетів, де відбувається безпосередня навчальна взаємодія. Таку структуру можна реалізовувати різними технічними інструментами, наприклад Padlet, Google Classroom, Moodle тощо.

Відео.

В інтернеті доступні досить багато відеороликів, які розкривають теми шкільної програми, зокрема канал Міністерства освіти України <https://www.youtube.com/c/MONUKRAINE>, курси платформ Prometheus <https://prometheus.org.ua/>, EdEra <https://www.ed-era.com/> та інші джерела. Для зручності кожен клас має окремий список відтворення, де можна знайти потрібну інформацію (окремий розділ на сайті МОН "Всеукраїнська школа онлайн" за посиланням: <https://bit.ly/2XT6BIA>). Є можливість записати власний відеоролик і надати до нього доступ через мережу YouTube, Vimeo чи аналогічні. Досить поширеним варіантом навчального відео є скрін-каст, тобто зйомка екрана комп'ютера, на якому відбувається демонстрація презентації з голосовим супроводом та коментарями керівника гуртка (зазвичай скрінкаст теоретичної частини триває не більш, ніж 15 хвилин). Цифровими інструментами роботи з відео є, наприклад, сервіс

<https://screencast-omatic.com/> для запису скрін-кастів, <https://edpuzzle.com/> для створення інтерактивних відео з запитаннями, вбудованими в хід ролика, <https://www.youtube.com/> для розміщення власних роликів та надання до них доступу через інтернет.

Онлайн-дошки

Під час звичайного уроку в класі вчителі часто користуються таким базовим інструментом навчання, як класна дошка. Онлайн-аналог шкільної дошки дозволяє забезпечити практично такий же функціонал, навіть більший. Так, на дошці можна розмістити попередньо підготовлені матеріали (тексти, зображення, відео, аудіо), робити записи шляхом друкування тексту або створення малюнків. Окрім того, зазвичай у сервісах онлайн-дошок є можливість використовувати додаткові інструменти побудови фігур, готові шаблони організаційних діаграм (карти понять, мозковий штурм, алгоритм тощо). З дошкою можна організувати спільну роботу, зокрема під час синхронного онлайн-заняття. Учні можуть робити записи на дошці одночасно або по черзі. Перевагою онлайн-дошки є те, що всі записи можна зберегти і надати для відсутніх на занятті. Прикладами цифрових сервісів онлайн-дошок є [https:// jamboard.google.com/](https://jamboard.google.com/) та <https://miro.com/app/>

Тести

Тести з автоматичною перевіркою дозволяють організувати швидко оцінювання рівня опанування навчального матеріалу учнями. Зазвичай тестові системи надають можливість створювати запитання різних типів (множинний вибір, текстова або числова відповідь, упорядкування, встановлення відповідності тощо). Часто є доступними бібліотеки готових запитань, які можна додати до власних сесій тестування, змінюючи їх у разі потреби. Слід урахувати, що автоматизована перевірка, хоч і значно спрощує рутинну роботу, часом є недостатньою для достовірної діагностики успішності опанування теми. Тому доцільно доповнювати тестові завдання практичними роботами. Онлайн-тести можна створювати

в Google-формах, а також на спеціалізованих платформах, наприклад <https://www.classtime.com/uk/>

Сервіси миттєвого опитування

Під час звичайних уроків педагоги застосовують різні методи інтерактивної роботи, зокрема такі, що передбачають висловлення учнями власної позиції, роботу в малих групах тощо. За допомогою цифрових інструментів можна організувати швидкі опитування, причому як задля з'ясування рівня оволодіння певною темою, так і для “заміру” ставлення учнів до певного питання. Такі опитування відбуваються в режимі реального часу і допомагають урізноманітнити онлайн-уроки. Відповіді можуть відображатись різними способами: рейтингом, хмаркою слів, рухомих рядком, діаграмами, графіками, списком, кластерами тощо, які одразу відображаються на спільному екрані, можна побачити власний внесок у загальний підсумок. Такі сервіси можна використовувати для формувального оцінювання, де є не тільки оцінка за відповідь, а й зворотний зв'язок щодо того, наскільки ця відповідь є правильною.

Асинхронний режим

Може включати в себе різноманітні засоби інформації, аудіо- та відеуроки (але не тільки).

За допомогою асинхронного режиму навчання гуртківці можуть працювати у власному темпі та в зручний для себе час.

Керівнику гуртка важливо зазначити терміни виконання завдань, надіслані для зворотного зв'язку, надати орієнтовний розклад занять, щоб вони мали уявлення про те, що їм слід робити і коли.

Асинхронний режим включає:

- записані презентації, такі як слайд-шоу та відео;
- електронну пошту;
- дошки для обговорень;
- групи в соціальних мережах або Viber.

Перевагами асинхронного навчання є незалежність, гнучкість, індивідуальний темп. При цьому важливо раціонально спланувати й сформулювати покрокову інструкцію опрацювання тем та досягнення очікуваних результатів навчання. Необхідно передбачити час на консультації та повідомити графік доступності вчителя для надання допомоги в процесі індивідуальної роботи.